

บทสรุปผู้บริหาร

รายงานผลการปฏิบัติงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 เป็นการดำเนินการตามบทบัญญัติมาตรา 45 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560 รายงานครอบคลุมผลการปฏิบัติงานระหว่างวันที่ 1 ตุลาคม 2564 ถึงวันที่ 30 กันยายน 2565 ซึ่งในการดำเนินงาน กสม. ให้ความสำคัญกับการปฏิบัติหน้าที่ตามที่กฎหมายบัญญัติ การตอบสนองต่อยุทธศาสตร์ กสม. และแนวนโยบายพื้นฐานของ กสม. ชุดที่ 4 โดยประสานความร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อร่วมสร้างสังคมที่เคารพสิทธิมนุษยชน และมีผลการดำเนินงานที่สำคัญสรุปได้ ดังนี้

ด้านการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 กสม. ได้รับเรื่องร้องเรียนกรณีกล่าวอ้างว่ามีการกระทำหรือละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน 1,149 เรื่อง รับไว้ดำเนินการ 924 เรื่อง (คิดเป็นร้อยละ 80.42) และไม่รับไว้ดำเนินการเนื่องจากไม่อยู่ในหน้าที่และอำนาจของ กสม. หรืออยู่ในอำนาจหน้าที่ขององค์กรอิสระอื่น 225 เรื่อง (คิดเป็นร้อยละ 19.58) เรื่องร้องเรียนที่รับไว้ดำเนินการแบ่งเป็น 1) การประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน 164 เรื่อง (คิดเป็นร้อยละ 17.75) 2) การตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน 236 เรื่อง (คิดเป็นร้อยละ 25.54) 3) การศึกษาเพื่อจัดทำข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน 29 เรื่อง (คิดเป็นร้อยละ 3.14) และ 4) การให้ความช่วยเหลืออื่น ๆ 495 เรื่อง (คิดเป็นร้อยละ 53.57) ประเด็นที่มีการร้องเรียนมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ สิทธิและสถานะบุคคล สิทธิในกระบวนการยุติธรรม และสิทธิชุมชน

ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 กสม. ได้จัดทำรายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนเสร็จสิ้น

รวม 169 คำร้อง เป็นเรื่องที่มีการกระทำหรือละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนและ กสม. มีข้อเสนอแนะเพื่อป้องกันแก้ไขการละเมิดสิทธิมนุษยชนไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 88 คำร้อง (คิดเป็นร้อยละ 52.07) เป็นเรื่องที่ไม่พบการละเมิดสิทธิมนุษยชนแต่ กสม. มีข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนไปยังหน่วยงาน 57 คำร้อง (คิดเป็นร้อยละ 33.73) และเป็นเรื่องที่มีการฟ้องร้องเป็นคดีอยู่ในศาลหรือเรื่องที่ศาลมีคำพิพากษา และไม่อยู่ในหน้าที่และอำนาจของ กสม.¹ หรือเป็นเรื่องที่ส่งไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพิจารณาดำเนินการหรือไม่มีประเด็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน 24 คำร้อง (คิดเป็นร้อยละ 14.20)

นอกจากนี้ กสม. ได้ติดตามผลการดำเนินการตามข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการป้องกันหรือแก้ไขการละเมิดสิทธิมนุษยชน หรือในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในรายงานของ กสม. ซึ่งได้มีการยุติการติดตามรวม 146 คำร้อง โดยพบว่าหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนได้ดำเนินการตามข้อเสนอแนะของ กสม. ทั้งหมดหรือบางส่วน

¹ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560 มาตรา 39

ที่เป็นสาระสำคัญและนำไปสู่การแก้ไขปัญหาจนเกิดผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรมรวม 102 คำร้อง (คิดเป็นร้อยละ 69.86) เช่น ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลในการจ้างงาน และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลกรณีการเปิดเผยข้อมูลในทะเบียนประวัติอาชญากร เป็นต้น ส่วนอีก 44 คำร้อง (คิดเป็นร้อยละ 30.14) เป็นกรณีที่ไม่อาจดำเนินการตามมาตรการหรือแนวทางหรือข้อเสนอแนะ กสม. ได้ โดยมีเหตุผลอันสมควร กรณีที่มีการฟ้องร้องเป็นคดีอยู่ในศาลหรือเรื่องที่ศาลมีคำพิพากษา คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยเสร็จเด็ดขาดแล้ว และกรณีคำร้องอื่นที่เสนอ กสม. พิจารณาเป็นรายการนี้

ด้านการจัดทำรายงานและข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน กสม. ได้จัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศประจำปี 2564 และส่งไปยังรัฐสภาและคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2565 ซึ่งอยู่ภายในระยะเวลา 90 วันนับจากวันสิ้นปีปฏิทินตามที่กฎหมายกำหนด รายงานได้นำเสนอผลการประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน พร้อมทั้งข้อเสนอแนะครอบคลุมสถานการณ์สำคัญในปี 2564 และสถานการณ์สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง สิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม และสิทธิของกลุ่มบุคคล ได้แก่ กลุ่มเด็ก ผู้สูงอายุ คนพิการ สตรี และผู้มีปัญหาทางสถานะ

ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 กสม. ได้มีรายงานข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน รวมถึงการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือคำสั่งใด ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน ต่อคณะรัฐมนตรีและต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวม 7 เรื่อง อาทิ

1) การทบทวนหลักการและเหตุผลตามร่างพระราชบัญญัติการดำเนินกิจกรรมขององค์กรไม่แสวงหากำไรพ.ศ. ที่มุ่งเน้นการควบคุมตรวจสอบและจำกัดเสรีภาพในการรวมกลุ่ม โดยเพิ่มกลไกส่งเสริมควบคู่ไปกับการกำกับดูแลเพียงเท่าที่จำเป็น และตัดหลักการที่กำหนดให้องค์กรไม่แสวงหากำไรต้องมาจดแจ้งก่อนจึงจะดำเนินกิจกรรมได้ 2) การแก้ไขร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. เพื่อให้สอดคล้องกับอนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการประติบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรีที่ประเทศไทยเป็นภาคี 3) กฎหมายลำดับรองประกอบพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2562 และพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งระหว่างประชาชนกับหน่วยงานของรัฐและควบคุมประชากรในการอยู่อาศัยหรือทำกินในเขตป่าอนุรักษ์ และ 4) สิทธิในกระบวนการยุติธรรม กรณีการดำเนินคดีล่าช้าอันเนื่องมาจากการอายัดตัว เพื่อป้องกันมิให้ผู้ต้องขังที่ถูกอายัดคดีต้องเสียสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ที่พึงได้รับตามกฎหมายราชทัณฑ์และกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

ด้านการสร้างเสริมทุกภาคส่วนของสังคมให้ตระหนักถึงความสำคัญของสิทธิมนุษยชน ซึ่งเป็นหนึ่งในนโยบายสำคัญของ กสม. ชุดที่ 4 มีการดำเนินงานที่สำคัญ คือ การจัดทำหลักสูตรการอบรมสำหรับกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย เช่น หลักสูตรเสริมสร้างความตระหนักด้านสิทธิมนุษยชนสำหรับนักบริหารระดับสูงโดยร่วมดำเนินการกับสถาบันพระปกเกล้า การจัดทำเนื้อหาารายวิชาสิทธิมนุษยชนศึกษา e-learning เพื่อให้เข้าถึงผู้ที่สนใจได้ในวงกว้าง การอบรมการใช้คู่มือจัดการ

เรียนรู้สิทธิมนุษยชนสำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐานแก่ครูในจังหวัดต่าง ๆ นอกจากนี้ มีการจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการแก่หน่วยงานรัฐและองค์กรภาคประชาสังคมในจังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อร่วมเป็นเครือข่ายการทำงานด้านสิทธิมนุษยชนที่เข้มแข็ง มีการผลิตสื่อเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในเรื่องสิทธิเด็กและสิทธิของผู้ต้องหาในกระบวนการยุติธรรม การจัดจ้างและสนับสนุนให้ YouTuber และ Influencer จัดทำหรือสอดแทรกเนื้อหาที่สร้างความตระหนักรู้ด้านสิทธิมนุษยชน รวมถึงมีการสื่อสารข้อมูลข่าวสารด้านสิทธิมนุษยชนผ่านช่องทางที่หลากหลาย ทั้งรายการวิทยุ สื่อสิ่งพิมพ์ การจัดทำจดหมายข่าว “มุมมองสิทธิ” ในรูปแบบเอกสาร และ e-Newsletter ผ่านเว็บไซต์สำนักงาน กสม. มีการออกแถลงการณ์เมื่อเกิดเหตุการณ์สำคัญ จำนวน 5 เรื่อง และการแถลงข่าวเด่นประจำสัปดาห์ จำนวน 46 เรื่อง เพื่อเผยแพร่ผลการดำเนินงานที่สำคัญของ กสม. ต่อสาธารณะ เป็นต้น

ด้านการศึกษาวิจัย ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 มีงานศึกษาวิจัยด้านสิทธิมนุษยชนที่ดำเนินการแล้วเสร็จ 3 เรื่อง ได้แก่ 1) โครงการศึกษาแนวทางการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชนผู้ต้องขังสูงอายุในประเทศไทย เพื่อเสนอแนะแนวทางการดูแลผู้ต้องขังสูงอายุที่สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนทั้งในระหว่างการถูกคุมขังและการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัวเพื่อให้ผู้ต้องขังสูงอายุสามารถกลับไปใช้ชีวิตในสังคมปกติ 2) โครงการวิจัยเพื่อพัฒนาข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนกรณีการดำเนินการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารออนไลน์เพื่อศึกษากรอบบรรทัดฐานสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศและแนวปฏิบัติที่ดีในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในสื่อออนไลน์ และ 3) โครงการจัดทำข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพ

การปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติสัญญาติ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2555 เพื่อแก้ไขปัญหาให้คนไทยพลัดถิ่นได้รับการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายและเข้าถึงสิทธิต่าง ๆ ได้ โดย กสม. จะได้นำผลงานวิจัยไปขับเคลื่อนต่อไป

ด้านความร่วมมือระหว่างประเทศ กสม. ให้ความสำคัญกับการสร้างความเชื่อมั่นของ กสม. ในระดับสากลและปรับสถานะของ กสม. จากสถานะ B เป็นสถานะ A โดย กสม. ผลักดันให้มีการแก้ไขบทบัญญัติของกฎหมายเกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจของ กสม. ให้สอดคล้องกับหลักการปารีสซึ่งเป็นมาตรฐานสากล รวมทั้งมุ่งมั่นปฏิบัติงานให้เกิดผลเป็นที่ประจักษ์ทำให้ กสม. ได้กลับคืนสู่สถานะ A เมื่อวันที่ 29 มีนาคม 2565 ในขณะเดียวกัน กสม. ได้เข้าร่วมกิจกรรมในการขอความร่วมมือต่าง ๆ ที่ กสม. เป็นสมาชิกอย่างต่อเนื่อง ทั้งกรอบความร่วมมือในระดับสากลระดับภูมิภาคเอเชีย - แปซิฟิก และระดับอนุภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมถึงได้ติดตามการปฏิบัติตามสนธิสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่ไทยเป็นภาคี โดยได้เข้าร่วมประชุมกับคณะกรรมการประจำอนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ นอกจากนี้ กสม. ยังมีการประชุมกับหน่วยงานของสหประชาชาติ คณะทูตต่างประเทศ และองค์กรภาคประชาสังคมต่างประเทศ เพื่อแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นและหารือเกี่ยวกับความร่วมมือในประเด็นสิทธิมนุษยชนต่าง ๆ ร่วมกัน

ด้านการดำเนินงานและการพัฒนาองค์กร สำนักงาน กสม. มีงบประมาณสำหรับดำเนินงานภายในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 ทั้งสิ้น 249,925,621.09 บาท แบ่งเป็น รายจ่ายประจำปีงบประมาณ 209,892,000.00 บาท และงบประมาณเหลือจ่ายสะสมจากปีที่ผ่านมา 40,033,621.09 บาท โดยสำนักงาน กสม. มีผลการเบิกจ่ายทั้งสิ้น 241,185,498.37 บาท คิดเป็น

ร้อยละ 96.50 สูงกว่าปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 ที่มีผลการเบิกจ่ายร้อยละ 84.42 เนื่องจากนโยบายเพิ่มประสิทธิภาพการเบิกจ่ายของ กสม. และสำหรับงบประมาณคงเหลือ จำนวน 8,740,122.72 บาท กสม. เห็นชอบให้นำไปใช้ในการดำเนินงานด้านการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในประจำปีงบประมาณถัดไป

ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 ได้มีการตั้งสำนักงาน กสม. พื้นที่ภาคใต้เป็นสำนักงานภูมิภาคแห่งแรก เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงบริการได้โดยสะดวกยิ่งขึ้น และพัฒนากระบวนการทำงานให้มีความโปร่งใส ทำให้อำนาจสำนักงาน กสม. ได้รับผลประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสของสำนักงาน ป.ป.ช. ในระดับ A ด้วยคะแนน 93.40 เป็นอันดับ 1 ในกลุ่มองค์กรอิสระ นอกจากนี้ สำนักงาน กสม. ยังได้มีกิจกรรมพัฒนาศักยภาพและสมรรถนะบุคลากรในระดับต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง และได้นำระบบเทคโนโลยีดิจิทัลและการบริหารจัดการด้านสารสนเทศมาใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการและพัฒนาองค์ความรู้ มีการพัฒนาระบบแผนงานและการบริหารงบประมาณของสำนักงาน กสม. (Enterprise Resource Planning: ERP) การพัฒนาระบบสารสนเทศด้านสิทธิมนุษยชน และระบบฐานข้อมูลเครือข่ายด้านสิทธิมนุษยชน ให้สอดคล้องกระบวนการทำงานในปัจจุบัน ตลอดจนการพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อปรับเปลี่ยนรูปแบบการให้บริการที่ประชาชนสามารถเข้าถึงได้โดยสะดวกและรวดเร็วมากขึ้น

ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะ

จากการดำเนินงานในปีที่ผ่านมา กสม. พบปัญหาอุปสรรคและข้อจำกัดบางประการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่และอำนาจตามกฎหมายใน 3 ประเด็น

ประเด็นแรก ได้แก่ การกำหนดให้ กสม. มีหน้าที่และอำนาจในการชี้แจงและรายงานข้อเท็จจริงที่ถูกต้องโดยไม่ชักช้า ในกรณีที่มีการรายงานสถานการณ์เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยโดยไม่ถูกต้องหรือไม่เป็นธรรม อาจไม่สอดคล้องกับหลักความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ของสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติตามหลักการปารีสและมีผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของ กสม.

ประเด็นที่สอง การที่กฎหมายไม่ได้บัญญัติให้ กสม. มีหน้าที่และอำนาจในการประนีประนอมข้อพิพาทด้านสิทธิมนุษยชนไว้ ซึ่งเป็นหน้าที่ที่สอดคล้องกับหลักการปารีสและจะช่วยให้ กสม. สามารถแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนได้อย่างรวดเร็วเป็นประโยชน์แก่คู่กรณีทุกฝ่าย ซึ่งในทั้งสองประเด็นนี้ กสม. ได้มีการประสานงานกับทั้งฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติเพื่อให้มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายแล้ว

ส่วนประเด็นที่สาม เป็นกรณีการตอบสนองต่อข้อเสนอแนะในรายงานผลการประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชนของประเทศของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่กฎหมายกำหนดให้หน่วยงานดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามความเหมาะสมโดยเร็ว กรณีไม่อาจดำเนินการได้ หรือต้องใช้เวลาในการดำเนินการต้องแจ้งเหตุผลให้ กสม. รับทราบ อย่างไรก็ดี แม้หน่วยงานของรัฐได้แจ้งความเห็นต่อรายงาน แต่ส่วนใหญ่เป็นการอธิบายเกี่ยวกับการดำเนินการและผลการดำเนินงานมากกว่าแจ้งผลการดำเนินการตามข้อเสนอแนะในรายงานหรือเหตุผลที่ไม่อาจดำเนินการได้หรือต้องใช้เวลา รวมทั้งบางแห่งยังไม่ได้แจ้งผลดำเนินการในบางหัวข้อ/ประเด็น คณะรัฐมนตรีจึงควรกำกับให้ส่วนราชการและหน่วยงานของรัฐให้ความสำคัญต่อการดำเนินการตามข้อเสนอแนะในรายงานกรณีไม่อาจดำเนินการได้ ควรแจ้งเหตุผลให้ กสม. ทราบเพื่อนำไปวิเคราะห์และปรับปรุงข้อเสนอแนะให้เหมาะสมยิ่งขึ้น